

genua flectit, osculatur ore sacrilego, dolose agit, sed in conspectu Dei; *ut inveniatur iniquitas ejus ad odium* (Psal. xxxv, 3). Odibilis plane Deo frontosa temeritas, et impudentia execranda, *Propter quid enim irritavit impius Deum, exacerbavit Dominum peccator, ut secundum multitudinem iræ suæ non quærat?* Num propter fornicationes, incestus, aut sacrilegia? Nihil horum Propheta memorat, sed quod in corde suo dixerit, *Non requireret* (Psal. ix, 4, 13). Sermo cordis affectio est, et dicere, *Non requireret*, non expavescere requisitum. Hæc impietas, cui secundum multitudinem iræ suæ miseretur [al. male non miseretur] Deus, nec quærit nec arguit, nec flagellat, nec ulciscitur in adventiones eorum, sicut de Moyse et Aaron et Samuele legimus, quibus nimirum propitius fuit (Psal. xcvi, 8).

XXI. — *De miseratione crudeli.*

24. Sed expresse atque signanter ejus sit hæc impietas, audiamus. *Misereamur impio*, ait Dominus (Isai. xxvi, 10), velut in concilio Angelorum, et congregatione deliberans. Nec eos latuit crudeliorem omni indignatione misericordiam Judicem meditari, qua non discat homo justitiam facere, sed obdormiscens miser et dicens, *Oblitus est Deus, avertit faciem suam* (Psal. ix, 11); dies suos ducat in bonis, in puncto ad inferos descensusurus (Job xxi, 13): et cum dixerit, *Pax et securitas*, tunc subitaneus ei superveniat interitus (I Thess. v. 3), nec effugiat. *Et non discet*, inquit, *facere justitiam. In terra sanctorum iniqua gessit*, ait Dominus (Isai. xxvi, 10): ac si diceret, *Nolo discat justitiam facere; inventa est iniquitas ejus ad odium. An adhuc quærendum est, quis iste sit impius? In terra*, inquit, *sanctorum iniqua gessit*, in ecclesiasticis possessionibus, quæ sanctorum fuerant usibus assignatæ; in domo Dei, quam sanctitudo decet: de qua Paulus discipulum studiose sollicitans, *Ut scias*, inquit, *quomodo te oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis* (I Tim. iii, 15). In clero quippe tanquam in cælo gereus iniqua, quid, nisi de ministerio judicetur? Cæleste tenet officium; angelus Domini exercituum factus est (Malach. ii, 7): tanquam angelus aut eligitur, aut reprobatur. Inventa quippe in Angelis pravitas et districtius judicetur necesse est, inexorabilis quam humana.

25. Age ergo, quoniam judicium grave his qui præsent, et potentes potenter tormenta patientur (Sap. vi, 6, 7): ascendat superbia tua semper, sequere regem tuum. Omne sublime videant oculi tui. Festina multiplicare præbendas: inde ad archidiaconatus evola, demum aspira ad episcopatum, ne ibi quidem requiem habiturus; quoniam sic itur ad astra. Quo progredieris, miser? anut ab altiori gradu sit casus gravior? neque enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur in impetu vehementi, quasi **295** alter satanas subito dejiceris. *In labore hominum non sunt*, inquit, *et cum hominibus non flagellantur: Ideo tenuit eos superbia* (Psal. lxxii, 5, 6),

A peccatum diaboli; quo ceciderunt qui operantur iniquitatem. Hæc est quæ non recipit disciplinam, curari renuit, medelam non sustinet. Ulcus pessimum, quod nec summis saltem digitis patitur attraheri. Hujus et ipse indignationem vereor super his, et grave judicium. Quidni timeam morsus, spirituales insaniam, et animarum phrenesim non ignorans? Sed Domini sunt verba quæ replico, et eadem ipse quoque legunt et intelligunt pariter, legem quippe scientes *In terra*, inquit, *sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini* (Isai. xxvi, 10). Durus est hic sermo, et comminatio valde terribilis, *non videbit gloriam Domini*. Quid igitur cætera vidisse præstat? Hicne totus misericordiae finis? Hanc ego misericordiam nolo; procul fiat misratio tam crudelis, ne veniat in eorum consortium anima mea.

XXII. — *De commutatione humanæ pænæ pro diabolica.*

26. Quis enim vobis, miseri, demonstravit fugere a ventura ira? Quid præsentem tantopere fugitis iram, flagellum timetis, declinatis virgam? Et quidem in hac die vestra, quæ ad pacem vobis, sedsi cognovissetis et vos. Mutatis, non effugitis penitentiam: nam malum impunitum esse non potest. Non punitur hic propria voluntate, punitur alibi sine fine. Misera sane et extremæ plena dementia commutatio, humanum declinare laborem, et paratum diabolo stridorem eligere sempiternum! Animadvertite siquidem et videte, non hominibus, sed diabolo et angelis ejus ignem illum esse paratum. Ille enim hostis et lupus: nos autem populus ejus, et oves pascuæ ejus. Illi securis et malleus: nobis flagellum et virga debetur. Illius iniquitas inventa ad odium, suum habet carcerem, ubi nulla redemptio, unde minime liceat respirare. Mihi sane et labore tolerabilior carcer, et tempore brevior assignatur: ubi cum iratus fuerit Dominus, misericordiae recordetur, redemptionem suo mittens populo copiosam. Denique tempus mihi constituit: mihi dicit *donec*, ignem illi parat æternum. *In sudore*, inquit, *vultus tui comedes panem tuum, donec in terram, de qua sumptus es, revertaris* (Gen. iii, 19). Pessimus ille angelus de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus. Propterea non habet *donec*, sed **D**ignis ei paratur æternus. Minime igitur expedit, ut in sapientia hujus sæculi, auctoris sæculi non vereamur frustrari judicium, et deludere velle sententiam declinando videlicet laborem hominum et sudorem, ac si nullo modo nos contingere videatur quod Adæ dictum est; aut non in eo sententiam laboris exceperimus, in quo sine exceptione peccavimus omnes; ant non communis culpæ nihilominus esse debeat pœna communis.

XXIII. — *De judicio Abrahæ*

27. Forte enim aliqui dicant: Quid peccamus? bona est omnis creatura Dei, nostra licite possidemus, nostris utimur facultatibus, et rapinis et latrociniiis abstinentes. Enimvero non pascetis in cruce

corvos. Ego sane divitem illum, cujus Salvator mement in Evangelio, in nullo horum audio accusari. *Induebatur purpura et bysso, quotidie epulabatur splendide*: sed crudelitatis arguitur, quod substantiam mundi habens, et videns fratrem suum egere, clausit viscera sua ab eo. Quando hæc diviti deest? Quantos videtis et ipsi Lazaros, esurientes, nudos, ægros; et plus de jumentis vestris, plus de eorum phaleris, quam de istorum miseriis cogitatis? Sed ad tremendum Abrahæ judicium veniamus. Non enim Abrahæ, sed Dei Abrahæ sententia est. *Memento*, inquit, *fili, quod recipisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala*. Verum utrumque est, non potest omnino negari. Fer sententiam, quia paucis expressa totius summa negotii est. Ille bona, et iste mala recepit. Quid modo? *Nunc autem*, inquit, *hic consolatur, tu vero cruciaris* (Luc. xvi, 19-25). Expergiscimini, **296** ebrii, et flete. Terribilis enim Deus in judiciis super filios hominum. Hæcine cruciatuum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepit? Ipsa plane. Neque enim ad hoc nos de paradiso voluptatis animadversio divina ejecisse videtur, ut alterum sibi hic paradisum adinventio humana pararet. Homo ad laborem nascitur: si laborem refugit, non facit ad quod natus est, ad quod venit in mundum. Quid respondebit ei qui misit eum, qui instituit ut laboret? *Memento*, ait, *quod receperisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris*. Quid dicemus ad hæc? Si talis est finis, et tale judicium, ut extrema gaudii luctus occupet; nunquid non præferenda sunt in hoc sæculo mala bonis? Quippe nec illa vera bona, nec istas vera mala esse manifestum est. Vera potius sententia Salomonis: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii* (Eccl. vii, 3).

28. Cæterum si sic cruciandi sunt qui in vita sua bona receperint; et habentibus consolationem præsentem, *væ* repositum est sempiternum (Luc. vi, 24): cum in superioribus inventi sint aliqui de sapientia carnis scientes in omnibus et per omnia reprobare malum, et eligere bonum; quisnam eorum poterit esse finis, si secundum multitudinem consolationum suarum dolores apprehenderint animas miserorum? Consequens enim videtur, ut bona omnia, et omnem sæculi hujus recipientes consolationem, nihilominus universum *væ*, et universi maneant cruciatus. An vero et illud æque ex eadem Abrahæ sententia conjiciendum videtur, eos qui contrario ducti spiritu, vitæ præsentis omnia bona respuunt, et eligunt mala, omnia quoque bona Domini, et omnem habituros consolationem? Forte enim hoc erat quod Petrus audire voluit, cum tanta fiducia Domi-

(25) His verborum involucris, seu potius sermone parabolico, varia peccatorum genera fame tabescentium designat. Mundum enim vult esse esurientium hominum congregationem, insatiabili fame temporalia et peritura bona appetentium, et simul celestium bonorum nausea laborantium. Nihil enim co-

num tantaque libertate convenit: *Ecce*, inquit, *nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis?* (Matth. xix, 27.)

XXIV. — *Quomodo reliquerit omnia qui nihil fere habebat ex omnibus.*

29. Nota admodum quæstio est, quemadmodum Petrus, cum nil fere ex omnibus habuisse sciatur, tam fiducialiter gloriatur sese omnia reliquisse. Unde sanctorum quispiam: « Multum, » inquit, « deseruit, qui voluntatem habendi reliquit. » Et post pauca: « A sequentibus ergo tanta relicta sunt, quanta a non sequentibus desiderari potuerunt. » (S. GREG. hom. 5 in Evang.). Fidelis sermo, sed forsitan clausus et ipse est. Nunquid enim voluntas habendi tam multa complectitur, ut reliquisse illam, sit omnia deseruisse? Quis hominum omnia desiderare [al. affectare] possit, nedum piscator iste pauper et modicus? Sed quid cuique sufficere possit, diligentius vestigato, et facile est invenire omnia desiderantem. Neque enim ponere est concupiscentiæ modum, donec videatur impleta, donec adepta sit quibus valeat esse contenta. Cæterum nec amator pecuniæ dicet aliquando, Sufficit; nec libidinosus satiabitur voluptate. Sic et crudelis quisque semper sanguinem sitit, et ambitiosus aut cupidus laudis humanæ, adeptis dignitatum titulis seu favoribus, nullum exinde capit omnino remedium; sed desiderio æstuat ampliori. Minus autem invenit requiem qui sibi placere cupit, et suis, et fatui cuiusdam de semetipso testimoniis gloriatur dicens, *Manus mea excelsa* (Deut. xxxii, 27), etc., putans sese aliquid esse, cum nihil sit.

XXV. — *De innaturali et inexplebili fame.*

30. Vidi ego aliquando quinque viros, quidni phreneticos arbitrarer? Primus siquidem buccis tumens marinam masticabat arenam. Secundus sulphureo astans lacui, exhalantem teterrimum fetidissimumque gestiebat haurire vaporem. Porro tertius fornaci incubans vehementer accensæ, micantes scintillas hiantibus excipere faucibus lætabatur. Quartus supra pinnaculum templi residens, lenioris auræ spiritum aperto attrahebat ore: et si quo minus influere videretur, flabello sibi ventum ipse ciebat, ac si totum speraret **297** aerem deglutire. Quintus seorsum positus ridebat cæteros, ipse quoque ridendus, et maxime. Proprias enim carnes incredibili quodam studio sugere laborabat; nunc manus, nunc brachium, nunc alias partes applicans ori (25). Miseratus homines, causamque miseriæ sciscitatus a singulis, unam omnibus esse reperio, validissimam utique famem. Tunc vero macilentissimas eorum facies contemplatus, recordabar prophetæ gementis miserabiliter et dicentis: *Aruit cor*

medunt quod satiare eos possit; ac proinde omnes fame cruciantur, ac pereunt. Ergo primus ille avaros, alter luxuriosos, tertius iracundos, quartus superbos et ambitiosos, quintus denique proprias carnes sugentes, vel invidios, vel homines sibiipsis placentes et de se præsumentes representat.

meum, quia oblitus sum comedere panem meum (Psal. ci, 5). Quid prosunt vobis hæc, inquit? Non sunt naturales cibi: magis famem hæc provocant quam extinguunt. Panis namque animæ justitia est; et soli beati qui esuriunt illum, quoniam ipsi saturabuntur (Matth. v, 6). Nimirum ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleti omnino non potest. Capacem Dei, quiquid Deo minus est, non implebit.

XXVI. De circuitu impiorum.

31. Inde est quod naturali quidem desiderio summum quivis probatur appetere bonum, nullam nisi adepto eo requiem habiturus. Cæterum errant miseri non inveniunt viam, et, ut scriptum est, *ambulant impii in circuitu* (Psal. xi, 9), dum minorâ quæque bona quærentes, illud semper desiderant, quod sibi viciniis necdum videntur adepti. Atque utinam, si fieri posset, cætera omnia obtinisset unus; eodemque procul dubio et ipsum, quod sibi solum deesse videret, summum utique bonum, desiderio quæsiturus, quo cætera quoque semper expetit non adeptus. Sed innumera sunt hæc, et a cæteris quoque pariter requiruntur. Quod valet, quisque trahit in partem, nec aliquando poterit hic circuitus peragrari. Vis prævenire? incipe transilire. Alioquin præripieris miser in desiderio terrenorum, et a summo bono eo longius inveniatis, quo te amplius dederis caducis rebus et transitoriis appetendis. In circuitu siquidem ambulas; et quod prope erat in corde et in ore tuo, si corde crederes, et ore confitereris; terga vertens declinas, elongaris ab eo. Hinc est quod vociferatur dicens, *Convertimini, filii hominum* (Psal. lxxxix, 3); et item, *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te* (Cantic. vi, 12). Anfractuosa siquidem via est, et inambulabilis: faciliusque pervenies spreis omnibus, quam adeptis.

XXVII. — De acceleranda conversione.

32. Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Dignum plane apostolica fide et devotione verbum. Jam reliquisti omnia; jam Dominum, Petre, secutus es: et nunc demum quid sis accepturus, interrogas. Vere Simon, vere obediens in auditione auris, sine pacti conventionem. Ad unius enim jussionis vocem Petrus et Andreas relictis omnibus secuti sunt Redemptorem (Matth. iv, 20). Quod si homini carnali stultitia forte videtur, audiat, *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus*: et quoniam placuit Deo per stultitiam prædicationis salvare credentes; quippe cum mundus eum in sapientia minime cognovisset (I Cor. i, 21, 25). Quantos enim mundi sapientia maledicta supplantat, et conceptum in eis exstinguit spiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere. Magnum est quod proponis, et opus habens multa deliberatione. Experire quid possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat.

33. Hæc sapientia mundi terrena, animalis, dia-

bolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis ejus quæ solet Deo vomitum provocare. Cave tibi, ait. Ut quid enim? Cum a Deo verbum esse non dubites, quid opus est deliberatione? Vocat magni consilii Angelus; quid aliena consilia præstolaris? Quis enim fidelior, quisve sapientior illo? Seduc me, Domine, et seducar: fortior esto et invalesce. Novi ego quænam sint quæ oportet fieri cito. Ab ore putei gehennæ eripior; et inducias petam, et retardabo; et cunctabor exire si forte interim fiat aliquid? Abscondi ignem in sinu meo; et **298** exusto jam latere, jam nudatis visceribus, jam sanie defluente, diu mihi deliberandum est an expergiscar, an excutiam, an abjiciam illum? Magnum omnino est quod offertur; sed eo utique libentius et festinantius suscipiendum, et obviis arripiendum manibus cum fervore et hilaritate. Probet autem seipsum, qui de propria virtute præsumit; nam divina quidem omnino probata est. Amicos consulat, qui non legit: *Inimici hominis domestici ejus* (Mich. vii, 6).

XXVIII. — De tribus responsionibus Domini ad eos qui promittebant sequi eum.

34. Quid frequentat Evangelium, qui Evangelio non obedit? At in eo sane legimus promittenti cuidam sequi Dominum, sed defunctum prius patrem sepelire volenti responsum esse ab eo, ut *ineret mortuos sepelire mortuos suos* (Matth. viii, 22). Alteri quoque tantum suis qui in domo erant valedicere cupienti: *Nemo, inquit, mittens manum ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei* (Luc. ix, 62). Sed quid audierat primus? *Magister, ait, volo te sequi quocumque ieris*. Cui respondens Dominus: *Vulpes, inquit, foveas habent, et volucres celi nidum: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet* (Matth. viii, 19, 20). Prudentiam carnis in fovea vulpis, in nido volucris arguens cordis elationem. Est enim interdum videre nonnullos, qui relictis omnibus abrenuntiare sæculo disponentes, cum recte offerre velint, nolunt dividere recte, calliditate humana totos sese divino committere nutui formidantes, sed reservantes nescio quid fermenti, ut totam massam corrumpat (I Cor. v, 6): quod in multis frequenter expertum est. Alius sine duce et præceptore spirituale studium apprehendere facile cogitans, ambulat in magnis et mirabilibus super se; ut vulgo dicitur, « Saliens antequam videat, casurus antequam debeat. » Petrus cogitatum suum jactans in Domino, et omnem sollicitudinem suam in eum projiciens, certus quod illi foret cura de eo, reliquit omnia, secutus est Dominum, ne interrogans quidem de præmio, donec ex periculo divitum quod Salvator prosequeretur, sumeret occasionem percontandi:

XXIX. — De secunda regeneratione.

35. Quid ergo erit nobis? Ait illi Jesus: *Amen dico vobis*. Verbum confirmationis præmittitur: magnum noveris esse quod sequitur. *Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis* (Matth. xix, 27-28), etc.

Quid est quod dicit, *in regeneratione*? aut quæ est hæc nova regeneratio? Neque enim jam ignoramus quoniam oportet hominem nasci denuo, non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, sed ex aqua et Spiritu sancto (Joan. iii, 3-5.) Cæterum cum nulla tenus ad eam regenerationem valeat hæc promissio pertinere, forte et altera regeneratione opus esse videtur: nec solum denuo, sed et tertio hominem nasci necesse est. Infelix ego, et miserabilis casus meus, cui non una sufficit, cui duplex est necessaria regeneratio. Nimirum ex corpore et anima constans, cecidi totus simul: simul totus omnino resurgere non possum. An vero dignum non est ut ea quæ videtur potior, priorque portio reparetur? At ipsam sane animam esse nemo sanæ mentis ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corrui: præsertim quod ab ejus culpa alterius pœna prodierit, et ipsius corruptio corporeæ quoque fuerit causa corruptionis. Hinc est quod animabus primum Salvator advenit, tollere utique peccata mundi, non molestias carnis. Quod sane manifestius docuit in se ipso, pœnis omnibus corpus exponens, animam autem immunem prorsus custodiens a peccato.

XXX. — Ut tempus suæ regenerationis corpus expectet.

36. Non sic hodie filii hominum, non sic, sed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni desiderio. Neque peccare metuunt, sed puniri: nec virtuti cordis opera datur, sed valetudini corporis, imo etiam voluptati. De schola Hippocratis **299** et Epicuri didicerunt hæc: neque enim suis Christus discipulis horum quidpiam tradidit; sed, *Discite, inquit, a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi, 29). *Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium?* (Psal. iv, 3.) Tempus hoc animabus, non corporibus est assignatum: dies salutis utique, non voluptatis. Omnia tempus habent (Eccle. iii, 1): animabus nunc operam dare necesse est. Nam in carne qui seminatur, solam exinde metet corruptionem (Galat. vi, 8). At nemo, inquit, *carnem suam odio habuit* (Ephes. v, 29). Verum est: sed zelum habens absque scientia, dum prodesse festinat, invenitur obesse. Cum enim iudicium carnis ex anima pendeat, carni nihil potest utilius quam salutem animæ provideri, ut videlicet in tempore sit respectus illius; et, socia passionis, felicitatis quoque consortium mereatur. Unde Apostolus inquit: *Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ* (Philipp. iii, 20-21). Requiesce in hac spe, caro misera: qui propter animam venit, pro te quoque venturus est; qui reformavit illam, tui quoque non obliviscetur in finem. Regeneretur interim anima; et, tanquam præscita et prædestinata a Domino, conformis fiat imagini Filii ejus in mansuetudine et humilitate cordis. Ipsius enim merito te quoque noveris aliquando regene-

randam, et conformandam corpori ejus in gloria et claritate.

XXXI. — Ut non resideamus in via.

37. *In regeneratione, inquit, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos* (Matth. xix, 28), etc. Consequemini, ait, quem sequimini: ut cum ipse sederit, et vos pariter sedeatis. Quando enim ille resedit in mundo, quando substitit, quando reclinavit caput? Exsultavit ad currendam viam (Psal. xviii, 6), benefaciendo pertransiit (Act. x, 38); quippe nec nidum, nec foveam, nec locum habens in diversorio: donec, opere tandem quod susceperat consummato, sedendi præceptum mereretur accipere, et diceret Dominus Domino meo: *Sede a dextris meis* (Psal. cix, 1). Insuper tu qui præsidere eligis quam consedere, quærens in itinere diverticula. Ille ministrare venit, non ministrari (Matth. xx, 28): tu supra magistrum, et Domino major, imo nec discipulus, profecto nec servus, recumbere jam festinas? *Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus* (Prov. vi, 10). Ille salit in montibus, transilit colles. Clama ad eum, anima mea: *Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus* (Cant. i, 3). Alioquin quando eum remorando, tepescendo, pausando consequi speras? Exsultavit ut gigas ad currendam viam. Hilarem sine dubio diligit secutorem. Necdum ad bravium pervenisti, necdum apprehendisti metam. Grandis adhuc restat via: noli sistere gradum, noli in medio itinere residere. *In sudore, inquit, vultus tui comedes panem tuum, donec in terram, de qua sumptus es, revertaris* (Gen. iii, 19). Et tunc sane tempus erit requiei, nimirum quando jam spiritus ipse dicet ut requiescas a laboribus tuis. Necdum tamen erit consummata pax, necdum perfecta quies, denique necdum sessio plena.

XXXII. — Quomodo nunc nulla ex parte sedemus.

38. *In regeneratione, inquit, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos*. Felix regeneratio! Quando enim renascar ad sessionem, miser homo natus ad laborem? O si unquam sedero totus, ejus modo ne minima quidem portio sedet, in quo nihil tranquillum, nihil quietum, sedatum nihil, nihil unquam in eodem permanens statu! *Sedebitis et vos*. O sessio! Quis mihi tribuat ut dignis exprimam verbis quæ de sessione hac cordis affectione concipio? imo quis tribuat mihi sessionis hujus imperturbata frui requie, quam desidero, quam cupio, quam requiro? Ecce enim, ut dixi, nil in me sedet, sed cuncta in motu sunt, omnia nutant, fluctuant universa. Postremo ubi concupiscit adhuc caro adversus spiritum, spiritus adversus carnem, quidnam hominis sedere videtur? Nec sola jam concupiscentia pacem turbat, impedit sessionem, velat esse sedatum; sed duplex quoque secundum corpus miserum **300** hominem contritio vexat, præsentis videlicet sensus doloris, et mortis metus futuræ. Nimirum cum et passibile sit et mortale, duplex nihilominus animam agitare sollicitudo videtur

spei utique et timoris. Inter hæc nempe fluctuat jugiter, donec peccati corpus inhabitat, ascendens usque ad cælos, et iterum usque ad abyssos descendens; tabescens in malis, et ad bona nihilominus inardescens.

XXXIII. — *De imperfecta sessione.*

39. Erit autem cum luteum hoc egrediens domicilium, a timore quidem penitus liberabitur, sed necdum ab expectatione. Ex tunc enim jam non erit timor in finibus nostris, sed in spe singulariter constituti psallemus singuli mente et spiritu: quod prælibaverat quodam modo qui dicebat, *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu* (Psal. cxiv, 7, 8). Cæterum de expectatione idem ipse sic ait: *Me expectant justi donec retribuas mihi* (Psal. cxli, 8). Nec modo numerum fratrum, ut compleatur, sed et ipsum corpus, ut sua regeneratione restituatur, expectant. Imo vero et expetunt cum desiderio, sub altare Dei vociferantes ad ipsum; ut qui audire meruit, potuit et testificari (Apoc. vi, 9, 10). Nam corpus quidem illo in tempore sedere quis dicat, dum effluit, et in saniam pulveremque redigitur.

XXXIV. — *De perfecta sessione.*

40. *In regeneratione*, inquit, *sedebitis et vos*. Seminatur enim corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in ignominia, surget in gloria (I. Cor. xv, 44, 45). Ubi jam tunc, mors, victoria tua? Siquidem et tu inimica novissima destrueris. Corpus enim resurrectionis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi, 9). Sed et dolor et gemitus omnis abscedet, quoniam absterget Deus omnem lacrymam ab oculis sanctorum, et jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quoniam priora transierunt (Apoc. xxi, 4). Felices lacrymæ, quas benigna manus Conditoris absterget: et beati oculi, qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt, quam elevari superbiam, quam omne sublime videre, quam avaritiæ et petulantia famulari. Sedebit igitur corpus immortalitatis et impassibilitatis gemina quadam felicitate dotatum, liberum ab omni necessitate, ab omni corruptione securum, alienum et immune ab omni concupiscentia, plenum gloria, configuratum denique claritati corporis Christi. Sedebit et anima sicut nil metuens, sic nec cupiens ultra: nimirum plena beatitudine, et secunda plenitudine fruens; nullos jam cogitationum fluctus, nullos tentationum conflictus, nullos affectionum sentiens motus: sed æternæ illi incommutabilitati prorsus immersa, et sic adhærens Deo, ut unus jam spiritus sit facta cum eo.

XXXV. — *De sessione Domini.*

41. Sed quando hæc, aut quibus hæc erunt? *Vos*, inquit, *qui secuti estis me, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos*. Jam quidem, sedet Filius hominis in sede majestatis; siquidem ascendens in cælum, sedet a dextris Dei. Sed cum sederit dictum est; hoc est, cum apparuerit sedens, sicut Apostolus ait: *Cum enim Christus ap-*

paruerit, vitæ vestra, tunc et vos apparebitis cum ipse in gloria (Coloss. iii, 4). An magis audebimus dicere et ipsum adhuc stare quodam modo, utpote cujus necdum sedes consummata videtur, necdum pedibus ejus scabello supposito, quod a Patre promissum est? Non quod illi plenitudini quidpiam desit, sed quod membra caput expectet. Audeat hoc testari, qui meruit intueri. *Ecce*, ait Stephanus, *video cælos apertos, et Filium hominis stantem a dextris virtutis Dei* (Act. vii, 55). Paulus quoque sic scribit: *Christus assistens pontifex futurorum bonorum, introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa* (Hebr. ix, 11, 12). Cæterum in regeneratione corporum sedebit in sede majestatis, qui pro animarum regeneratione stetit [al. sedit] in ignominioso supplicio crucis, interrogatus contumeliosè pariter et tormentis: nec modo durissima morte, sed et turpissima condemnatus. Quoniam enim obediens Patri factus est usque ad mortem, mortem autem crucis, propter hoc exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur (Philipp. ii, 8, 10). Hæc autem dixerim, fratres, ut noveritis quænam sint duo latera scalæ, quæ volentibus sequi Dominum proponitur ascendenda, quæ bases eorum, quæ capita, quæ gradus quorum summitati Deus innoxius est.

XXXVI. — *De lateribus scalæ.*

42. Oportet siquidem nos domare carnem, calcare mundum, ut, voluptatem corporis declinantes, caveamus nihilominus sæculi vanitatem. Hæc nimirum abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Domino Deo nostro (Exod. vii, 26). Et totum quod a via vitæ et disciplina deterret filios hujus sæculi, totum quod exercet interim servos Dei, in his duobus est, quæ sub uno versu propheta commendat: *Vide*, inquit, *humilitatem meam, et laborem meum* (Psal. xxiv, 18). Hæc ergo sint latera scalæ, vilitas et asperitas: quibus deinceps internæ virtutis et gratiæ gradus firmiter inserantur. Est enim videre homines mundi spernentes gloriam, favorem calcantes populi, non desiderantes humanum diem: sed non adeo fortes in tolerantia molestiæ corporalis, non adeo rejicientes mollia, non adeo carnis illecebras superantes. Quid istos dixerim, nisi latus alterum non tenere? Porro uni tantum latere innitentis periculosus nimis ascensus, et proximus est ruinæ.

43. Quod si periclitatur qui circa carnem videtur plus quam oporteat infirmari, licet mundi respuat gloriam, nec contumeliis moveatur: profecto longe horribilius est periculum, et multo magis inexcusabile, si quis forte, licet castigans viriliter corpus suum, et non parcens ejus afflictioni [al. affectioni], inveniatur tamen minus resistens gloriæ desiderio, minus patiens injuriarum, minus immunis a sæculi vanitate. Quid enim tibi, infelix homo, cum his nugis et calamitatibus, cum hoc fastu et vanitate ista, quæ

nec animæ nec corpori prodest? Quid irritaris, quid inflammaris ad verbi flatum, quod nec carnem vulnerat, nec inquinat mentem? Nihil sic alienum a natura, nil tam contrarium rationi. Neque enim sic dicere possum, Quid tibi cum cibis et vestibus? aut frigore vel esurie quid moveris? cum unita personaliter anima non huic mundo, sed corpori, longe minus carnem possit odisse quam mundum, quippe quæ huic multum debeat, illi nihil. Quod quidem dixerim, non ut voluptas perinde excusetur, sed ut vanitas et impuritas ante omnia fugiantur.

XXXVII. — *De gradibus scalæ.*

44. Sane ubi sic stabilieris et firmaveris in corde tuo, asperitatem corporalis abstinentiæ ac laboris amplecti, et omni vilitate et extremitate esse contentus; bona sunt latera, securus jam insere gradus exercitii spiritualis, ut totum quod mundo et carni subtrahis, studio pietatis impendas: oblitus quæ retro sunt, et extentus in anteriora (Philipp. iii, 13), ut, ascensionibus dispositis, de virtute proficias in virtutem, ut videre Deum deorum in Sion merearis (Psal. lxxxiii, 8). Et primum quidem per desertum proprii cordis et convallem plorationis ascendes ut virgula fumi: dehinc jam in serenius quiddam elapsus, ascendes etiam de deserto deliciis affluens, innixus super dilectum (Cant. viii, 5), ductus a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu, illo utique qui scrutatur etiam alta Dei. Nec paucos in his gradus invenies gratiæ multiformis. Verum hæc spiritualia sunt, spiritualibus utique comparanda. Nunc vero ad initiandos potius sermo dirigitur, cuius tota intentio est revocare ad cor prævaricatores. Cæterum habent proficientes editum olim de duodecim Gradibus Humilitatis ex sermonis occasione libellum (26), quos videlicet gradus ille justorum omnium spiritu plenus in Regula sua tradidit vere per omnia Benedictus (Cap. 7).

XXXVIII. — *De via orientali quæ a B. Benedicti cella processit.*

45. Ille enim spiritualem nobis erexit scalam, cuius utique summitas cælos tangit, quod in ejus glorioso transitu evidenti legimus miraculo commendatum, beato papa Gregorio sic scribente: « Inter discipulorum manus imbecilla membra sustentans, erectis in cælum manibus stetit, et ultimum spiritum inter verba orationis efflavit. Qua scilicet die duobus de fratribus, uni longius posito, alteri autem in cella commoranti, revelatio unius atque inq̄ssimilis visionis apparuit. Viderunt namque quia strata palliis et innumeris corusca lampadibus via, recto orientis tramite ab ejus cella in cælum usque tendebatur. Cui venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via quam cernerent inquisivit. Illi vero se nescire professi sunt. Quibus ille ait: Hæc est via qua dilectus Domini cælum Benedictus ascendit (S. GREG. lib. ii Dial. cap. 37). » Quæ est enim via ab ejus

cella progrediens, nisi Ordo quem idem vir beatus instituit, et forma vitæ quæ ab eo sumpsit exordium? Qua nimirum via dilectus Domini ascendit, quia « non potuit vir sanctus aliter docere quam « vixit (ibid.) » Et hæc quidem eorum vel maxima fiducia est, qui ipsius utcumque student inhærere vestigiis, ipsum præceptorem præviumque sequuntur. Neque enim venire aliquatenus in dubium potest, quin omnino sacer si modus conversationis, et divina magis inspiratione atque consilio, quam humana prudentiâ vel adinventionem formatus, quo nimirum tantam in vita gratiam sanctitatis, tantam post obitum gloriam felicitatis idem vere Benedictus obtinuit.

46. Sed hæc hactenus: ne quis forte (quod longe sit semper a cordibus nostris!) derogare nos potius eis qui sibi varios, prout cuique visum est, religiose vivendi formavere modos, quam alios consolari et animare voluisse causetur. Eam tamen, quam videmus in ecclesiis hodie, formam cleri (ne informem dixerim vitam), a quo sanctorum habuerint, quis inquam vel in Novo vel in Veteri Testamento sic vixerit, sic vivere docuerit homines, utinam ipse sese interrogent singuli, nec conscientias super hoc convenire proprias dissimulent. Quantos enim videmus sectatores viarum, quæ videntur quidem hominibus bonæ, sed in profundum inferni descendit finis earum? (Prov. xiv, 12.) Quantos ascensores scalæ, non cuius summitas cælos tangit, sed quæ illi omnino contraria est, habens latera concupiscentiam carnis et concupiscentiam oculorum, gradus vero superbiam vitæ: quæ ex mundo sunt, non ex Patre?

47. At ejus sane quam vobis commendare volumus scalæ gradus et latera, ex Patre utique sunt, non ex mundo, cui nimirum innixus apparuit. *Sobrie*, ait Apostolus, *et pie, et juste vivamus in hoc sæculo* (Tit. ii, 12). Sobrietas voluptatem carnis impugnat; justitia, sæculi vanitatem; dum videlicet cuique reddens quod suum est, et adulantem deplorat, et compatitur irascenti. Denique et ipse Salvator dum Baptistæ manibus celsum illum verticem inclinaret, *Sic*, inquit, *decet nos implere omnem justitiam* (Matth. iii, 15); solam nimirum humilitatem justitiam reputans. Exhibeatur ergo sobrietas nobis, justitia proximo, pietas Deo. Pietas enim cultus Dei est. Sane ut voluptas et vanitas elationem cordis fovere noscuntur, sic sobrietas et justitia pietatem: ut inter hæc latera de fide in fidem spe mediante proficiens, supereminentiam aliquando teneat charitatis.

XXXIX. — *De basibus scalæ.*

48. Innituntur autem hæc latera basibus quas supposuit artifex Sapientia, duobus forsitan lignis crucis. Ubi enim ille mulctatur morte, cruce turpatur, quis suorum delicias seu gloriam sustinere queat, nedum audeat quærere? Flagellatus Christus, et sputis illitus, bajulat sibi crucem, et ludibrio

factus irrisoria veste, arundineo sceptro, corona spinea, foditur clavis, annumeratur sceleratis, in ligno extenditur, etiam mortuus vulneratur: et hæc intuens qui dicitur christianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere, et florere velle in **303** sæculo nullatenus erubescit! Cæterum si omnis qui se dicit in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare (*I Joan. II, 6*); multo magis qui pro eo manere se dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei ministrat, si eum non sequitur, inexcusabilis est. Sane nisi abnegaverit semetipsum, et tulerit crucem suam, sequi eum omnino non potest (*Matth. XVI, 24*). Quid vero crucem tollere est, nisi laborem amplecti et humilitatem? sicut scriptum est, *Elegi abjectus esse in domo Dei (Psal. LXXXIII, 11)*.

XL. — *De capitellis.*

49. Sed fortasse minus adhuc firmiter stabilita hæc videantur, si tantum fuerint subnixæ basibus, non etiam desuper coheræntia capitellis. Hinc est quod minime suis contentus exemplis Salvator, etiam præmia repromittit, ut quem forte non provocat invitatio præcedentis, trahat vel desiderium retributionis: et, si quidem voluptuosus est, illum sitiât torrentem voluptatis; si vero gloriæ cupidus, aspiret ad illam celsitudinem iudiciariæ potestatis. *Sedebitis, ait, et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel (Matth. XIX, 28)*. Ac si diceret: Pro confusione vestra duplici et rubore pars vestra laudabitur. Propterea enim in terra vestra duplicia possidebitis, et lætitia sempiterna erit vobis (*Isa. LXI, 7*). In exsilio vobis afflictio duplex, humilitatis utique et laboris. Sed consolamini, et nolite deficere: quoniam in terra vestra, terra utique viventium, duplex vos nihilominus renumeratio manet, sublimitatis et delectationis. In sedibus enim quies imperturbata, in iudicio dignitatis eminentia commendatur.

XLI. — *De iudicio.*

50. Quis vero sæcularis honor excogitari potest, qui non prorsus in tantæ sublimitatis comparatione vilescat? Non unius siquidem civitatis aut populi seu regionis unius, sed universitatis iudices habent præsidere cum Christo. Nec solum homines, sed et ipsos angelos iudicabunt (*I Cor. VI, 3*), qui parentem ad modicum vaporem præsentis gloriæ dedignant et exsufflantes, impropriè Christi universis præferunt titulis dignitatum. *Nolite timere, pusillus grex, quoniam complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. XII, 32)*. Definitum est consilium quod non evacuetur, propositum immutabile perseverat; denique iuravit Dominus, et non pœnitebit eum: *Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos iudicantes*. Quid gloriosius? Iudicent nunc et præiudicent superbiæ filii, cum rege suo sedeant, qui sibi latera aquilonis elegerunt. Exaltentur et eleventur, sicut cedri Libani. Transibimus, et ecce non erunt. Opprimant nunc

quos possunt, blasphemant, congerant maledicta, veniant super nos opprobria exprobrantium Christo, quoniam merces nostra copiosa est in cœlis. Gloriam quæ ab invicem est, habeant utique vanam et mendacem; quoniam vani filii hominum, mendaces filii hominum. Gloriam enim quæ a solo Deo est, nolunt, veram utique et manentem: quoniam ipse est veritas, et ipse est qui est.

XLII. — *De grossis ficis.*

51. Infelix prorsus ambitio, quæ ambire magna non novit, quærens de modico crescere, et de maximo minui. Amant enim cathedras primas: quæ velut grossi ficuum velociter sunt casuræ. Sunt enim grossi primæ quædam ficus prorsus inutiles, solam habentes speciem ficuum, non saporem; nec tam fructus, quam futurorum quædam præsentia fructuum, quas et decidere necesse est, ut eis aliæ humano usui et esui aptæ succedant. Unde sponsa in Cantico canticorum, *Hiems transit, imber abiit et recessit: et post pauca, Ficus, inquit, protulit grossos suos (Cant. II, 11, 13)*: quod videlicet, persecutione cessante, in clyta facta sit Ecclesia, posita in superbiam sæculorum. Quam sane sublimitatem et excellentiam dignitatum congrue satis grossos vocat, ut futura in his moneat potius quam præsentia cogitare. Quæ enim videntur, temporalia **304** sunt; quæ non videntur, æterna. Caveant igitur qui primas cathedras amant, ne contingat carere secundis; et qui primos nunc recubitus eligunt, incipiant cum rubore locum tenere novissimum. *Sedebitis, inquit, super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel*. Hæc jam ficus erunt, non utique grossi. Has nimirum sedes præviderat qui de superna civitate dicebat: *Illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David (Psal. CXXI, 5)*. Illic plane, non hic. Quomodo enim sedent quas hic videmus sedes, quæ toties nutant, toties titubant, toties subvertuntur? Nimirum grossi ficuum sunt, quos tenuis aura dejicit et dispergit. Cæterum quid sibi vult, quod duodecim tribus Israel iudicatos fore promittit, in quibus etiam mundus ipse cognoscitur iudicandus? An quia notus tantum adhuc in Judæa Deus, universitatem fidelium appellatione duodecim tribuum voluit designari, et quasi solas meminit iudicandas propter illud: *Qui non credit, jam iudicatus est? (Joan. III, 18)*. Hæc enim est perfectorum gloria singularis, inter ipsos etiam eminere fideles, et cæteris quoque salvandis præeminere auctoritate iudiciariæ potestatis, ut iuxta illud de Psalmo, sedeant super domum David. Quid istud miseriæ est, quod ad tantæ promissionis verbum negligentia humana dormitat?

XLIII. — *Querimonia Salvatoris.*

52. *Popule meus, ait Dominus, quid tibi debui facere, et non feci (Isai. V, 4)*. Quid causæ est quod inimico meo vestroque libet servire quam mihi? Neque enim ille creavit vos, sed nec pascit quidem, aut tempora vestra ipse disponit. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, sed ego redemi vos. Sed

quo pretio? Non utique corruptilibus auro et argento, non sole vel luna, non saltem aliquo Angelorum, sed proprio vos cruore redemi. Cæterum si neque tam multiplici jure debitum a vobis elicere est famulatum, omissis his omnibus, me cum saltem ex diurno denario convenite. Nihil vobis ille nocuerit, nihil ipse videar profuisse. Ei obtemperate, qui plura vobis et potiora pollicetur, apud quem certior copiosiorque remuneratio est; ut illud quoque benignissima miseratione dissimulem, quod, honorum vestrorum non egens, vobis tantummodo velim esse consultum, ne præsentia suscipere detrectetis quæ nunc offero dona gratiæ, futuris gloriæ muneribus eadem coronanda promittens.

XLIV. — *De excusatione sæcularium.*

53. Quid ad hæc conscientia humana respondet? Cum improperari cœperint hæc in die iudicii, quomodo miseri sustinebunt? Quid excusationis poterunt habere de peccato? Nunquid tunc dicere incipient: Modo, ecce modo, sine paululum? Sic enim nunc dissimulant infelices, et modo, et modo, non habet modum; et sine paululum, in longum vadit. Bonus est, inquit, Deus qui in proximo juvat. Magna quidem divina promissio, sed longa nimium dilatio, et molesta expectatio est. Terrenam deserere sortem, et necdum obtinere cœlestem, afflictio est intolerabilis, et inconsolabilis dolor. Quid accelerare necesse est, ut miseria prolongetur? Misera prorsus et seductoria cogitatio. Nova siquidem hæc querela est, nec prolixior vitam filii hominum hactenus causabantur. Breves dies hominis sunt, donec conscientia stimulante, de pœnitentia et conversione vel intus a spiritu, vel foris commoneatur ab homine. Et tunc sane novum concipitur tædium longioris vitæ, differendæ mortis oritur fiducia nova.

54. Sed esto: multa tibi annorum curricula restant. Adolescens es, usque ad senectutem victurus et senium: quid necesse habes amittere tempora tanta, perdere tanta lucra? Nihil pretiosius tempore, sed heu! nihil hodie vilius aestimatur! Transeunt dies salutis, et nemo recogitat, nemo sibi non reditura momenta perisse causatur. An putas, o homo, biennii tantum aut triennii opus ab Omnipotenti posse recompensari? Sic abbreviata est manus Domini, ut centum annorum non possit remunerare laborem? **305** Sede, computa quid diebus singulis acquirere valeas, certus equidem apud Deum nullum omnino bonum irremuneratum fore; et sicut non capillum de corpore, sic nec momentum de tempore periturum. Quid illud Sapientis consilium ingeram: *Ne tardes converti ad Dominum (Eccli. V, 8); nescis quid superventura pariat dies? (Prov. XXVII, 1)*. Quid insaniam causer de futuro tam temerarie præsumptis: quasi vero tempora et momenta Patris in tua, et non magis in sua posuerit voluntate! Postremo, quid de incerto fine, quid de certa brevitate laboris, retributionis æternitate loquar? Novit Dominus figmentum nostrum,

consulit pusillanimitati nostræ, humanæ obviat cogitationi, anxietatem abigit, prævenit trepidationem.

XLV. — *De duplici promissione.*

55. Sequitur enim: *Et omnis qui reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut agrum propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit (Matth. XIX, 20)*. Quid ultra dicetis, filii hominum, quando et in hoc mundo tanta vobis promissa sunt, ut dormiatis inter medios cleros de quibus paulo ante causabimini, et exeuntes a sorte terrena amplior statim excipiat consolatio, qua non modo patienter sed etiam gratulanter expectetis sortem sanctorum in regeneratione promissam? Si quidem et ipsa expectatio iustorum lætitia est. *Centuplum, inquit, accipiet, et vitam æternam possidebit*. Habetis, filii Adam, promissionem vitæ ejus quæ nunc est, pariter et futuræ; ut obstruatur omne os loquentium iniqua, et confundantur omnes iniqua agentes supervacue (*Psal. XXIV, 4*). An non supervacue penitus agit iniqua, qui non modo fructuosius, sed et jucundius; non modo salubrius, sed et suavius Deo poterat servire quam mundo? Et attende quod Petro quidem Dominus tantum de futuro respondit: neque enim super his quæ experiebatur præsentialiter, hæsitare poterat, aut opus habebat interrogare. Denique non, Quid nobis est? dixit, sed, *quid erit? (Matth. XIX, 29, 27)*.

56. An vero quis dubitat instantis esse temporis centupli promissionem? Manifeste id quidem ipsa verborum consequentia probat ubi centuplum accepturi, et possessuri dicimur vitam æternam. Cæterum ne quis omnino impudenti remaneat obstinationi locus, mitto vos ad Evangelium secundum Marcum, ubi promissio eadem descripta manifestius invenitur. Ait enim Dominus: *Nemo est qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros, aut domum propter me, et propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc (Marc. X, 29, 30)*. Atque ut vehementius admiretur carnalis anima, non percipiens quæ sunt spiritus Dei, sed stultitiam reputans, addit signanter, *cum persecutionibus*. Forte enim cum audisset in tempore hoc centuplum promitti, conjectabatur etiam de temporalibus exhiberi: sed præripit hunc intellectum nomen additum *persecutionis*. Quid enim terrenæ est consolationis, quod non facile terrena persecutio tollat? Quid terrenum inter persecutiones sancti martyres acceperunt, quando et ipsa quoque beatorum corporum terra data est in manus hominum impiorum?

XLVI. — *De incredulitate.*

57. Interim tamen undecunque centuplum sint accepturi, dummodo sit centuplum, dum valeat centupliciter, centupliciter placeat, consoletur, delectet, ametur: quid insanie est quod cunctantur homines relinquere simpla pro centuplis? Ubi est cupidus, ubi ambitiosus, ubi conquisitor hujus sæculi? Quid ad fidele negotium et nundinas quæstuosissimas ava-